

Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо порядку утримання службових собак*

Анотація. В аналітичній записці наведено результати дослідження нормативно-правового регулювання порядку утримання, розміщення та годування службових собак у таких державах-членах Європейського Союзу, як Австрія, Польща, Франція, Чехія та Швеція, а також у Норвегії.

Ключові слова: кінологія, службові собаки, правоохоронні органи, митні органи, органи з питань надзвичайних ситуацій, державна прикордонна служба.

Вступна частина.

В Україні з початком повномасштабного вторгнення збільшилося використання службових собак, а отже – і їхня кількість¹. Службові собаки використовуються в діяльності Збройних Сил України, підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України, органів надзвичайної ситуації тощо. Відповідно, питання використання службових собак врегульовано спеціальними законодавчими актами, які визначають засади діяльності зазначених органів. Наприклад, Митний кодекс України (статті 233, 324), закони України «Про Національну поліцію» (статті 42, 45), «Про Державну прикордонну службу України» (стаття 21²), «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» (стаття 19) тощо. Водночас питання утримання, розміщення та годування службових собак вирішуються на відомчому рівні – наказами керівників відповідних органів, що може ускладнювати застосування єдиних підходів у цій сфері.

Аналітична записка ілюструє досвід і нормативно-правове регулювання порядку утримання, розміщення та годування службових собак відповідними службами державних інституцій деяких держав-членів Європейського Союзу (далі – ЄС). Для дослідження обрано по дві країни Західної, Північної та Східної Європи. Слід зазначити, що оскільки питання утримання, розміщення та годування службових собак врегульовуються переважно на відомчому рівні, в аналізі наведено нормативно-правові акти, що стосуються діяльності окремих служб, враховуючи подібність регулювання.

¹ Див., наприклад: Кінологічна служба в ЗСУ налічує близько тисячі службових собак. Вебсайт АрміяІнформ. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/10/18/kinologichna-sluzhba-v-zsu-nalichuye-blyzko-tysyachi-sluzhbovyh-sobak/#>; Кінологи-прикордонники збільшують кількість службових собак для пошуку мінно-вибухових предметів. Вебсайт АрміяІнформ. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/06/kinology-trykordonnyky-zbilshuyut-kilkist-sluzhbovyh-sobak-dlya-poshuku-minno-vybuhovyyh-predmetiv/>; До кінологічних центрів Нацполіції прибуло ще 20 службових собак з Європи (ВІДЕО). Вебсайт МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/do-kinologicnix-centriv-nacpoliciyi-pribulo-shhe-20-sluzhbovix-sobak-z-jevropi-video>

Основна частина.

Чехія. У спеціальних законах, що регулюють діяльність окремих інституцій Чеської Республіки, службові собаки згадуються в нормах, які регулюють використання заходів примусу (наприклад, Закон про поліцію², Закон про митну адміністрацію³, Закон про збройні сили⁴ тощо). Наприклад, Закон про муніципальну поліцію⁵ містить норму (§ 19) щодо використання службових собак «замість або на додаток до засобів примусу». У цьому само Законі зазначено, що придатність собаки для використання має бути підтверджена поліцією.

Правовою базою щодо утримання, розміщення та годування службових собак вважаються закони про захист тварин від жорстокого поводження⁶ та про ветеринарну медицину⁷, хоча вони не містять окремих норм щодо службових собак. Докладніше умови утримання, розміщення та годування службових собак визначено відомчими актами. Так, відповідно до Інструкції, що регламентує діяльність службової кінології та службової іпології (далі – Інструкція)⁸, для поліції Чехії визначаються:

- основні завдання службової кінології;
- порядок організації та управління відповідальними підрозділами;
- умови здійснення служби із використанням службових собак;
- умови для масового використання службових собак;
- класифікація службових собак за придатністю до використання;
- організаційно-управлінська, координаційна й методично-контрольна діяльність відповідальних підрозділів;
- порядок розведення службових собак;
- порядок дресирування службових собак;
- основи підготовки службових собак та кінологів;
- правила перевезення службових собак;
- випадки використання службових собак;
- правила ветеринарного обслуговування службових собак;
- порядок утримання, догляду та годування службових собак;
- випадки заміни та звільнення службових собак;
- кінологічний облік службових собак.

Відповідно до Інструкції службові собаки за родом дресирування та використання поділяються на: патрульних; пошукових; спеціалізованих, які

² Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

³ Zákon č. 17/2012 Sb. Zákon o Celní správě České republiky. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-17#cast3>

⁴ Zákon č. 219/1999 Sb. Zákon o ozbrojených silách České republiky. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219#cast7>

⁵ Zákon č. 553/1991 Sb. Zákon České národní rady o obecní policii. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553>

⁶ Zákon č. 246/1992 Sb. Zákon České národní rady na ochranu zvířat proti týraní. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>

⁷ Zákon č. 166/1999 Sb. Zákon o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-166>

⁸ ZÁVAZNÝ POKYN policejního prezidenta ze dne 17. června 2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a služební hipologie. URL: <https://policie.gov.cz/soubor/004-priloha-c-7-pdf.aspx>

залучаються для виконання спеціальних завдань відповідно до певної категорії (розшук людей, тіл, наркотичних або вибухових речовин тощо); охоронців.

Інструкцією також встановлено вимоги до утримання собак. Наприклад, щодо приміщення, де утримуються собаки, до його дезінфекції та дератизації, щодо обробки й лікування собак, часу їх тренування тощо. Водночас стосовно вимог до харчування собак та їхньої їжі зазначається, що вони регулюються внутрішніми актами. Поводження з відставними службовими собаками регулюється внутрішніми розпорядженнями. У день виходу службового собаки на пенсію припиняється виплата коштів, призначених на його утримання. Документи на звільненого службового собаку (реєстраційна книжка, родовід, свідоцтво про селекційне племінне виховання тощо) зберігаються у відповідному відділі разом із записами про його звільнення. Рішення про евтаназію службового собаки на основі стану здоров'я може бути прийняте компетентним ветеринаром.

Наприклад, внутрішнім Регламентом щодо службової кінології Митної адміністрації Чехії (далі – Регламент)⁹ визначено правила та вимоги щодо:

- категорій службових собак;
- професійної підготовки кінологів;
- дресирування службових собак та перевірки їх працездатності;
- реєстрації службових собак;
- комплектування службових собак, карантинного періоду;
- призначення службового собаки або його переведення;
- вилучення службових собак;
- несення служби зі службовим собакою;
- годування службових собак та догляду, стайні для службових собак;
- матеріального забезпечення, маркування та перевезення службових собак;
- ветеринарного обслуговування собак та зоогігієнічних заходів у службовому собаківництві;
- принципів безпеки та охорони здоров'я під час дресирування, догляду та несення служби зі службовими собаками.

Митна адміністрація Чехії, на відміну від поліції, яка визначає окремо положення щодо службових собак і коней, а окремо – щодо відділів кінології¹⁰, комплексно підходить до врегулювання взаємодії службовців та службових собак. Оскільки завдання митниці дещо вужчі, ніж поліції, службові собаки тут поділяються на дві категорії: собак спеціальної робочої категорії, пов'язаної із запахом, та собак для захисту (призначені для захисту людей і охорони майна або для розшуку людей у вантажних транспортних засобах). Регламент також детальніше, ніж Інструкція поліції, визначає положення щодо утримання, розміщення та годування службових собак. Щоденний догляд за собакою включає:

⁹ Vnitřní předpis č. 10/2023. Věc: Služební kynologie Celní správy ČR. URL: <https://celnisprava.gov.cz/cz/vyhlasaky/Documents/VNP-010-2023.pdf>

¹⁰ POKYN policejního prezidenta ze dne 8. července 2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie. Policie České republiky. URL: <https://policie.gov.cz/soubor/172420-priloha.aspx>

вигул відповідно до індивідуальних потреб собаки; годування; вичісування; прибирання будки/стайні тощо. Годування передбачено один або два рази на день у кількості та якості, які відповідають віковій категорії та навантаженню собаки, якщо інше не визначено ветеринарним лікарем.

Фіксований фінансовий внесок, призначений для придбання кормів, ласощів, харчових добавок та аксесуарів для службових собак			
для порід із висотою в холці 45 см і вище відповідно до стандарту - 79 чеських крон на день	для порід із висотою в холці до 45 см згідно зі стандартом - 52 чеські крони на день	для метисів старше 1 року фактична висота собаки в холці є вирішальною	для метисів віком до 1 року вирішальною для призначення суми є письмова заява начальника навчального центру

Рис. 1.

Крім постійної ветеринарної підтримки, службові собаки один раз на два роки проходять профілактичний огляд, включно із загальним клінічним оглядом, зовнішньою оцінкою на виявлення паразитів, забором крові на гематологічні та біохімічні дослідження.

Службові собаки вилучаються з обліку в разі загибелі, втрати собаки або втрати нею працездатності, за станом здоров'я та в інших визначених випадках (наприклад, обміну або дарування). Рішення про вихід службового собаки на пенсію та подальше поводження з ним приймає комісія у складі трьох осіб. Для службових собак віком до 8 років, які пропонуються до вилучення через непридатність до роботи, але не за станом здоров'я, додатковою умовою є письмова згода керівника навчального центру.

Собаки, звільнені від служби, продаються за вартістю, визначеною комісією з вилучення, або передаються безкоштовно, як правило, їх провідникам або іншим особам, які висловили зацікавленість у придбанні собаки. У день зняття службового собаки зі служби виплата допомоги на її утримання та догляд припиняється.

Польща. У Польщі, як і в Україні, собаки служать у поліції, службі надзвичайних ситуацій, збройних силах, прикордонній службі, пенітенціарній системі, а також у державній охороні (відноситься до Міністерства внутрішніх справ та адміністрації Польщі). Найбільша кількість службових собак використовується поліцією¹¹ (Рис. 2).

Основні засади використання, а також утримання службових собак унормовано на рівні спеціальних законів про відповідну службу. Наприклад, розділ

¹¹ Ponad tysiąc czworonożnych funkcjonariuszy wspiera pracę służb MSWiA. Website Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. 07.2024. URL: <https://www.gov.pl/web/mswia/ponad-tysiac-czworonoznych-funkcjonariuszy-wspiera-prace-sluzb-mswia2>

10d Закону про поліцію¹² унормовує питання служби собак і коней у поліції. Аналогічний розділ міститься у Законі про прикордонну службу¹³, а в Законі про пенітенціарну службу службовим собакам присвячено розділ 21а¹⁴ тощо. Зміни до названих законів було внесено в 2021 році¹⁵, а надані ними гарантії було поширено

й на тварин, вилучених із використання, до набрання змінами чинності.

Аналіз відповідних розділів свідчить, що ними врегульовано питання щодо:

- відбору собак для використання, їх дресирування;
- службового кінолога;
- доглядача службової собаки або службової собаки, вилученої з використання;
- обов'язку належного утримання тварини;
- годування службової собаки, яка використовується або вилучена з використання;

Рис. 2

- медичне та ветеринарне обслуговування собак, які використовуються або вилучені

з використання;

- вилучення службової собаки;

- нагляд за службовими собаками та вилученими з використання;

- вилучення службової собаки у власника, передання іншому власнику;

- делегування повноважень щодо службових собак тощо.

Доглядач службової собаки або службової собаки, вилученої з використання, має забезпечити: належне утримання тварини, зокрема раціональне харчування і постійний доступ до чистої та прісної води; турботу про здоров'я та фізичну форму собаки, включаючи своєчасні щеплення і профілактичні процедури й забезпечення можливостей для щоденних фізичних вправ; догляд та адаптовані до біологічних потреб умови утримання собаки.

¹² USTAWA z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/policja-16793593#content>

¹³ USTAWA z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/straz-graniczna-16793876#content>

¹⁴ USTAWA z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/sluzba-wiezienna-17618199>

¹⁵ USTAWA z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw. URL: https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/1132_u.htm

Харчування службового собаки або службового собаки, вилученого з використання, адаптується до потреб його організму, ваги, віку, стану здоров'я, кліматичних умов, фізіологічних потреб і фізичних навантажень або рекомендацій ветеринара. Годування таких собак здійснюється за нормою, яка становить добову кількість корму або харчових продуктів і кормових добавок, необхідних для повноцінного годування однієї собаки. У зв'язку з підвищеними потребами службової собаки в енергії та харчуванні під час навчання, цей стандарт може бути збільшений. У разі вилучення з використання службового собаки, ця норма зменшується у зв'язку зі зменшенням фізичного навантаження тварини. Якщо ветеринарний лікар визначає необхідність використання лікувальної дієти чи корму в харчуванні службового собаки або службового собаки, вилученого з використання, норму може бути змінено.

Власник службового собаки отримує корм для собаки натурою або грошовим еквівалентом у вигляді щомісячної суми для покриття витрат на годування тварини. Доглядач службового собаки, вилученого з використання, одержує тільки грошовий еквівалент.

Службовий собака та службовий собака, вилучений з використання, підлягають профілактичним процедурам і лікуванню за призначенням лікаря ветеринарної медицини. Витрати на відповідне лікування, включно з витратами на медикаменти, покриваються з бюджету поліції на підставі рахунків.

Службовий собака вилучається з використання у разі:

- безповоротної втрати працездатності твариною;
- хвороби тварини без перспектив на поліпшення;
- відсутності прогресу тварини в навчанні, який би забезпечив перспективу досягнення належного рівня її підготовки;
- смерті або необхідності негайної евтаназії;
- втрати тварини або її зникнення на понад 6 місяців.

Собаки можуть бути вилучені з використання у службових цілях після спливу 9 років служби.

Усі названі закони делегують детальне врегулювання питань утримання службових собак відповідним міністрам (міністру внутрішніх справ та адміністрацій, міністру національної оборони, міністру юстиції). До таких питань належить визначення: порядку закріплення службового собаки за доглядачем; порядку прийняття на роботу кандидатів, які можуть стати доглядачами вилучених службових собак; порядку вилучення з використання службового собаки; способу утримання, обсягу і способу забезпечення профілактичних обробок та способу транспортування службових собак; способу годування, розміру норми годування службового собаки і службового собаки, вилученого з використання, тощо.

Розглянемо для прикладу Положення щодо службових собак у Службі

державної охорони (далі – Положення)¹⁶. Положенням встановлено порядок утворення та роботи комісій, які: закріплюють службового собаку за собаківником; здійснюють вибір доглядача для службового собаки, вилученого з використання; приймають рішення про вилучення собаки з використання тощо. Докладніше визначено спосіб утримання, обсяг і спосіб забезпечення профілактичних обробок та спосіб транспортування службових собак і службових собак, вилучених з використання. Щодо порядку годування визначено: кількість годувань на добу (1 раз улітку та 2 рази взимку); граничний розмір норм харчування; грошовий еквівалент, призначений для фінансування годування (див. Рис. 3).

Добова норма харчування для службових собак (у злотах)

Рис. 3.

Одноразова допомога на покриття витрат на харчування службового собаки або службового собаки, вилученого з використання, надається за заявою, поданою на ім'я керівника Служби державної охорони, яка розглядається протягом 14 днів. Витрати на профілактичні обробки та лікування компенсуються на підставі заяви, до якої додається відповідний рахунок. Положення також містить правила щодо нагляду за забезпеченням заходів із догляду за службовим собакою або собакою, вилученим з використання, та вилучення службового собаки у власника, який неналежним чином виконує обов'язки щодо догляду.

Швеція та Норвегія. У цих країнах Північної Європи службові собаки мають назву «робочі собаки». Службовими ж собаками вважаються собаки, призначені для допомоги людям з обмеженими можливостями. Законодавство Швеції та Норвегії, а також практика використання та утримання робочих собак дуже схожі. На робочих собак поширюються вимоги загального законодавства щодо утримання та поведінки із тваринами, хоча можуть встановлюватися певні особливості або виключення.

У Швеції нормативною базою для поведінки із собаками, зокрема робочими, є Закон про нагляд за собаками і котами¹⁷ та Постанова про нагляд за

¹⁶ ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych w Służbie Ochrony Państwa. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/psy-sluzbowe-w-sluzbie-ochrony-panstwa-19187818>

¹⁷ Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20071150-om-tillsyn-over-hundar-och-katter_sfs-2007-1150/

собаками і котами¹⁸, яка деталізує положення цього Закону, а також Закон про добробут тварин¹⁹. У Норвегії – це Закон про утримання собак (далі – Закон про собак)²⁰ і Закон про захист тварин²¹. Законом про собак заборонено утримувати собак, які були навчені нападати чи захищати себе або власника собаки від людей, а також навчені нападати на інших собак. Однак, ця заборона не поширюється на собаку, якщо він був навчений поліцією або, в особливих випадках, іншими особами з дозволу поліції, або був імпортований до королівства з дозволу поліції, а також якщо він була законно навчений організацією кінологів із дозволу поліції. Такого собаку не можна продавати чи переселяти без дозволу поліції (§ 20 Закону).

Використання патрульних собак поліцією Норвегії регламентовано Інструкцією щодо застосування певних видів сили в поліції від 6 грудня 2017 року (пункт. 5.3). Використання патрульної собаки як засобу сили стосується ситуацій, коли він активно використовується під час виконання поліцейських обов'язків/завдань для забезпечення контролю над особою, а також у ситуаціях, коли собака з власної ініціативи захищає кінолога або себе від нападів інших осіб. Патрульні собаки також можуть використовуватися: як засіб примусу для порятунку життів, обмеження шкоди особам або майну, для захисту доказів, затримання / арешту осіб та забезпечення охорони громадського порядку чи суспільних інтересів; коли більш м'які засоби примусу вважаються недостатніми чи невідповідними або спроби були застосовані марно. Якщо дозволяють обставини, кінолог має чітко заохочувати осіб до виконання наказів і попереджати, що патрульний собака може бути використаний як засіб примусу. Собака використовується виключно, якщо накази не виконуються. За винятком надзвичайних ситуацій, патрульні собаки використовуються лише після рішення командира поліцейської групи²².

І у Швеції, і в Норвегії цикл використання «робочих» собак приблизно однаковий (Рис. 4). У кінологічну службу закупаються цуценята відповідно до загальних правил державних закупівель. Вони проходять кілька тестів, а потім 8–10 тижневі цуценята передаються в родини на 12–18 місяців. Далі знову відбувається відбір собак через перевірку здібностей і навичок (тривалість для різних спеціалізацій собак та в різних країнах різні, загалом до 30 тижнів). Кінолог проходить підготовку разом із собакою у відповідному відомчому кінологічному центрі або клубі, які входять до національних асоціацій робочих собак²³, та з якими

¹⁸ Förordning (2007:1240) om tillsyn över hundar och katter. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20071240-om-tillsyn-over-hundar-och_sfs-2007-1240/

¹⁹ Djurskyddslag (2018:1192). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-20181192_sfs-2018-1192/

²⁰ Lov om hundehold (hundeloven). URL: https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2003-07-04-74/KAPITTEL_5#%C2%A714

²¹ Lov om dyrevelferd. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

²² Politiets bruk av maktmidler. URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politiets-bruk-av-maktmidler/id2946065/?ch=5>

²³ Svenska Brukshundklubben. URL: <https://brukshundklubben.se/om-oss/>; Norske Tjenestehundklubbers Forbund. URL: <https://www.norsk-brukshundsport.no/nbf-rl/>

певним відомством укладено угоду про надання послуг. Зазвичай робочий собака залишається на службі до 10 років, а деякі з них із дозволу ветеринара служать до 13 років. Більшість собак під час служби проживають із кінологом, але собаки збройних сил переважно живуть у кінологічних центрах. Після вилучення робочого собаки з використання його віддають до родини, що виявила бажання його забрати (часто – це родини самих кінологів)²⁴.

На службі використовуються собаки, що перебувають як у державній, так і приватній власності. Наприклад, у поліції Норвегії до 2016 року «служили» виключно собаки, що перебували у приватній власності, але згодом було прийнято рішення про закупівлю собак у власність держави²⁵. Із власниками собак або з

кінологами укладаються угоди, які передбачають компенсацію витрат на собак та інші юридичні аспекти (наприклад, звернення виключно до визначених відомством ветеринарів або індексацію виплат)²⁶. Передбачалося, що до 2022 року всі собаки в поліції стануть державними²⁷, однак і дотепер поліція пропонує роботу кінологам з власними собаками²⁸. Подібні угоди укладають й інші державні органи у Норвегії²⁹ та Швеції³⁰.

Рис. 4

Компенсації виплачуються тільки в разі утримання робочого собаки в родині.

У Швеції компенсація на утримання собаки залежить від ролі, яку виконує особа, що утримує собаку, і від віку самого собаки. За соціалізацію цуценяти власники отримують компенсацію в розмірі 1500 шведських крон на місяць, яка

²⁴ Hva er en Brukshund? URL: <https://gamedog.no/brukshund/?v=7fa3b767c460>

²⁵ Politiets hunder blir statseide. Website Politiforum. URL: <https://www.politiforum.no/nyheter/politiets-hunder-blir-statseide/133424>

²⁶ Særavtale om godtgjørelse mv til hundeførere. Website Politiets Fellesforbunds. URL: <https://pf.no/assets/docs/Særavtale-om-godtgjorelse-m.v-til-hundeforere.pdf>

²⁷ Mer penger i ny hundevtale. Website Politiforum. URL: <https://www.politiforum.no/hundevtalen-nyhet-politihund/mer-penger-i-ny-hundevtale/149745>

²⁸ Vil du bli patruljehundefører i Oslo politidistrikt? Website Jobbsafari. URL: <https://jobbsafari.no/jobb/vil-du-bli-patruljehundeforer-i-oslo-politidistrikt-6170904>

²⁹ Særavtale om godtgjørelse m.v. til hundeførere i Kriminalomsorgen. URL: <https://kysiden.no/wp-content/uploads/2020/03/S%C3%A6ravtale-om-godtgj%C3%B8relse-m.v.-til-hundef%C3%B8rere-i-Kriminalomsorgen-01.10.2014.pdf>

³⁰ Rikspolis- styrelsens (RPS) norm för kostnadser- sättning till hundägare (s.k. B-avtal): Hund- förare. URL: https://polishunden.se/wp-content/uploads/2017/11/SPH_1-2007_low.pdf

збільшується до 2000 шведських крон на місяць за третє виховане цуценя. Годівники племінних сук отримують 2000 крон на місяць. Для дорослих робочих собак застосовується ліміт відрахувань у розмірі 5000 шведських крон. Стандартні щомісячні відрахування для податкового 2024 року становили 2292 шведські крони (або 205,2 євро). Вважається, що стандартна плата покриває витрати на харчування собаки, страхування, постійний догляд і лікування, наприклад, вакцинації, дресирування та виїзди, знос будинку та приватного автомобіля, а також витрати на забезпечення необхідного обладнання вдома. Співробітник може отримати відрахування у розмірі, більшому за стандартний, якщо фактичні витрати перевищують стандартний розмір, і він може це довести. Окрім стандартної суми, допускаються також відрахування вартості придбання собаки, витрати на ветеринарів, щеплення, рентген тощо, які кінолог поніс у зв'язку з придбанням собаки. Враховуючи те, що робоча собака, як очікується, буде служити в середньому принаймні п'ять років, відрахування на такі витрати дозволені у формі щорічних амортизаційних відрахувань, розподілених протягом п'яти років та розрахованих із року, в якому робочий собака почав використовуватися. Працівник отримує відрахування у вигляді амортизаційних відрахувань саме починаючи з цього року, незалежно від того, чи був собака придбаний до використання у службі в попередні роки. Компенсація інших витрат, понесених працівником до використання собаки як робочого, не допускається³¹.

Варто зауважити, що через часті напади на робочих собак та коней у Норвегії для їх захисту вони прирівняні до державних службовців. Тому у випадку нападу цивільної особи на них, такий вчинок розцінюється як напад на державного службовця³².

Австрія. Використання службових собак в Австрії регулюється Законом про використання зброї³³. Відповідно до § 10 цього Закону використання службового собаки проти людей дозволяється: у разі виправданої необхідної оборони; для подолання активного насильницького опору державній владі; для виконання законного арешту або для запобігання втечі особи, яка законно затримана, або засуджена за кримінальні злочини, або підозрюється у вчиненні кримінальних злочинів, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше одного року, або є психічно хворою особою, яка вважається загальнонебезпечною для осіб чи майна. Повноваження щодо використання службових собак визначаються також спеціальними законами. Наприклад, §17 Закону про військові повноваження³⁴ передбачає, що військові органи, які несуть гауптвахту, можуть

³¹ Avdrag enligt schablon för tjänstehundar som används inom vissa verksamheter. Website Sskatteverket. URL: <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.1/389993.html>

³² Kan ikke anmeldes for politivold. Website Nettavisen.no. URL: <https://www.nettavisen.no/kan-ikke-anmeldes-for-politivold/s/12-95-1962865>

³³ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Waffengebrauchsgesetz 1969, Fassung vom 27.02.2025. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005345>

³⁴ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Militärbefugnisgesetz, Fassung vom 28.02.2025. URL: <https://ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20000864>

здійснювати безпосередній примус шляхом фізичного насильства щодо осіб і предметів, включаючи застосування службових собак.

До утримання та харчування тварин застосовуються загальні положення Закону про захист тварин³⁵ та Другої постанови про утримання тварин³⁶. Остання містить загальні мінімальні вимоги до утримання собак:

- вимоги до утримання собак на свіжому повітрі;
- вимоги до утримання собак у приміщенні;
- вимоги до утримання розплідника;
- вимоги до годування та догляду тощо.

Підготовка службових собак для органів правопорядку та сил оборони Австрії здійснюється відповідно до Регламенту щодо підготовки службових собак органів безпеки та Федеральних збройних сил³⁷.

Цикл використання службової собаки подібний до того, що практикується у Швеції та Норвегії. Підготовку й навчання службових собак здійснюють переважно Федеральний навчальний центр (BAZ)³⁸ та Військовий кінологічний центр³⁹.

В Австрії запроваджено дуальну систему навчання службових собак. Паралельно зі службовими собаками проходять навчання і майбутні службові кінологи. Собака проходить базовий навчальний курс, а потім отримує спеціалізацію та проходить атестацію⁴⁰.

Для службових собак, які використовуються в органах виконавчої влади, утримання вдома є обов'язковим.

Службові собаки є власністю поліції, а не кінолога. Тому всі витрати на собаку покриває поліція. Крім того, кінологу зараховується певна кількість робочих годин за догляд за собакою. Собака є поліцейським знаряддям, а отже поліція може у разі необхідності забрати собаку у кінолога в будь-який момент. Після вилучення службового собаки з використання його зазвичай пропонують колишньому кінологу для подальшого утримання. Заробітна плата кінолога базується на таблиці розрахунку для державної служби та змінюється залежно від рангу й професійного досвіду. Доплати за догляд та утримання службової собаки мають на меті компенсувати додаткову відповідальність і пов'язані з цим витрати⁴¹.

Військовий кінологічний центр несе відповідальність за:

³⁵ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Tierschutzgesetz, Fassung vom 28.02.2025. Druckansicht(Accesskey D). URL: <https://www.ris.bka.gv.at/default.aspx>

³⁶ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für 2. Tierhaltungsverordnung, Fassung vom 28.02.2025. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20003860>

³⁷ Diensthunde-Ausbildungsverordnung BGBl. II Nr. 494/2004. URL: <https://www.vetmeduni.ac.at/fileadmin/v/vetrecht/Diensthundeausbildungsverordnung.pdf>

³⁸ Polizeidiensthunde. URL: https://www.bmi.gv.at/magazin/2022_05_06/01_Polizeidiensthunde.aspx

³⁹ Militärhundezentrum. URL: <https://www.bundesheer.at/militaerhundezentrum>

⁴⁰ Див., наприклад: Erfolgreiche Spürnasen: Jahresbilanz 2024 der Zoll-Diensthunde. Website Bundesministerium für Finanzen. URL: <https://www.bmf.gv.at/presse/pressemeldungen/2025/maerz/diensthundebilanz-2024.html#:~:text=Derzeit%20sind%2025%20Diensthunde%20f%C3%BCr,und%20ein%20Labrador%20zum%20Einsatz.>

⁴¹ Polizei Hundestaffel. URL: <https://polizist-werden.de/hundestaffel/>

- розведення, виховання, придбання, попередню підготовку, розміщення та догляд за військовими собаками;
- проведення курсів для військових кінологів;
- ведення обліку військових собак в армії;
- проведення щорічного комісійного огляду всіх військових собак в армії у співпраці з Командуванням оперативного забезпечення;
- виконання завдань у сфері зв'язків із громадськістю;
- звітування спеціалістів;
- участь у створенні відповідних інструкцій і правил;
- участь у закупівлі та продажі собак і в розгортанні персоналу в країні та за кордоном;
- вирішення всіх питань, пов'язаних із доглядом за військовими собаками в його віданні;
- постійне вирішення технічних питань, пов'язаних з утриманням, дресируванням і подальшим навчанням військових собак;
- проведення спеціальних місій (закордонні місії, навчання асоціацій, допомога) і підтримка зв'язку з кінологічними установами та користувачами.

Перш ніж майбутній кінолог приступить до навчання, він має пройти 14-денну перевірку й підготовку щодо основ годування, догляду та дресирування собаки. Психологічна служба армії перевіряє його на фізичну та психологічну стійкість протягом 24 годин в умовах депривації сну та сильного фізичного стресу. Остаточний тест завершує програму та визначає допуск до участі в підготовчому курсі військового кінолога, який він проходить разом із собакою. Усі службові собаки федеральної армії раз на рік оглядаються у Військовому кінологічному центрі кінологом, ветеринаром та офіцером військової безпеки. Оцінюється готовність собаки та стан здоров'я, а також знання кінологом обов'язків сторожової та охоронної служби.

Із метою належної організації виконання завдань, Військовий кінологічний центр складається з:

командування (головним чином, відповідає за нагляд за спеціальним персоналом, який відповідає за розведення, виховання, підготовку та дресирування, а також за утримання військових собак);

навчальної групи (включає персонал, відповідальний за дресирування собак і планування розведення, який проводить спеціальні навчальні заходи в рамках курсів кінологів, а також ініціює та контролює племінні заходи);

розплідника (несе відповідальність за догляд, контроль та обслуговування всього розплідника щодо безпеки та функціональності, а також за організацію необхідних ветеринарних заходів);

відділу кормів (відповідає за заготівлю, зберігання, контроль якості, управління та приготування кормів).

Франція. Розділ 4а «Муніципальна поліція з кінологами» Кодексу внутрішньої безпеки Франції⁴² передбачає, що кінологічний загін муніципальної поліції складається щонайменше з однієї кінологічної групи муніципальної поліції. Своєю чергою, команда кінологів муніципальної поліції складається щонайменше з одного офіцера муніципальної поліції, призначеного кінологом муніципальної поліції, та одного патрульного собаки. До складу кінологічного наряду муніципальної поліції, що має не менше п'яти собак, повинен входити кінолог. Собак кінологічного наряду купує муніципалітет або громадська установа міжмуніципального співробітництва з власним податковим номером, яка ними й володіє.

Завдання, для виконання яких може бути уповноважено втручатися кінологічний наряд муніципальної поліції, включають: профілактику, спостереження за доступом до муніципальних будівель та громадського пасажирського транспорту; забезпечення безпеки доріг загального користування, приватних доріг, відкритих для громадськості, та громадських місць, а також спортивних, розважальних або культурних заходів; відлов бродячих або небезпечних собак. Наряд може втручатися для підтримки персоналу національної поліції згідно з його навичками та відповідно до положень Конвенції про координацію втручання муніципальної поліції та державних сил безпеки. Використання патрульного собаки муніципальної поліції підпорядковується принципу необхідної оборони.

Кінологами муніципальної поліції можуть бути призначені лише працівники муніципальної поліції, які успішно пройшли попередню підготовку за спеціальністю. Вони призначаються міським головою або президентом громадської установи міжмуніципального співробітництва.

Розміщення собак із кінологічного загону муніципальної поліції забезпечується муніципалітетом або громадською установою міжмуніципального співробітництва, яка його створила, або одним чи декількома муніципалітетами. За місцем розміщення ведеться електронний або фізичний нагляд. Доступ стороннім особам заборонено. Для доступу будь-якої сторонньої тварини необхідно попередньо отримати дозвіл кінолога муніципальної поліції. Умови утримання собак повинні відповідати вимогам, викладеним у спільній постанові міністра внутрішніх справ та міністра сільського господарства. Як виняток, патрульний собака може утримуватися в іншому місці кінологом муніципальної поліції на умовах, передбачених угодою, укладеною між кінологом та муніципалітетом або громадською установою міжмуніципального співробітництва.

Вилучення з використання патрульних собак муніципальної поліції, які стали непридатними для виконання завдань, для яких їх було навчено, здійснюється за рішенням міського голови або президента громадської установи міжмуніципального співробітництва після консультації з ветеринаром. Вилучені з

⁴² Code de la sécurité intérieure. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000028286760/>

використання собаки можуть бути передані кінологу муніципальної поліції, приватній особі або асоціації чи фонду захисту тварин. Кінолог муніципальної поліції, який бажає придбати вилучену з використання тварину, має переважне право купівлі, яким він користується шляхом письмового звернення до відповідної установи.

Такий порядок поводження з патрульними собаками було запроваджено у 2022 році, а його умови набули чинності з 1 січня 2024 року. Зміни до Кодексу внутрішньої безпеки Франції зазнали жорсткої критики з боку кінологів муніципальної поліції, які раніше самі володіли патрульними собаками, зокрема, через те, що, на їх думку, порушувалися вимоги закону, спрямованого на протидію жорсткому поводженню з тваринами та на зміцнення зв'язку між тваринами й людьми⁴³, у зв'язку із проживанням собаки окремо від кінолога, відсутність норм про вік собаки, протягом якого він може навчатися та «нести службу» тощо⁴⁴.

Висновки.

Досвід країн різних регіонів Європи свідчить, що спеціальними законами регулюються правила використання службових собак, натомість питання їх утримання, розміщення та годування врегульовано переважно на відомчому рівні (Рис. 5). Виключенням із цього правила є Польща та частково Франція (у частині утримання службових собак муніципальної поліції).

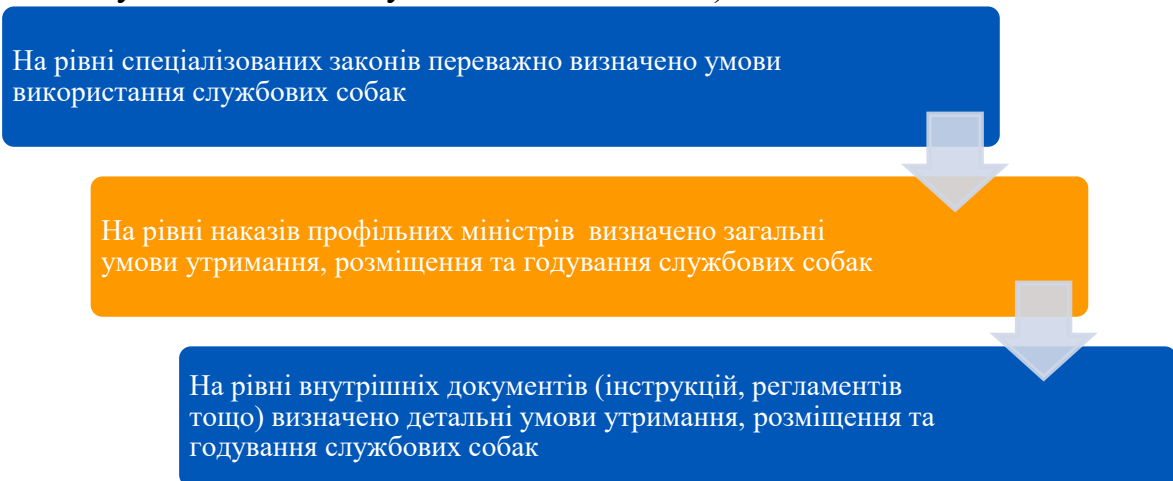

Рис. 5.

У разі утримання службового собаки дома у кінолога, йому виплачується компенсація витрат на необхідний догляд, годування службового собаки, ветеринарне та профілактичне обслуговування. У деяких країнах (наприклад, Швеція та Норвегія) компенсуються також витрати на придбання службового собаки, навчання тощо.

⁴³ LOI n° 2021-1539 du 30 novembre 2021 visant à lutter contre la maltraitance animale et conforter le lien entre les animaux et les hommes. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000044387560/>

⁴⁴ Clarification sur les brigades cynophiles en police municipale. Website Policemunicipale.fr. URL: <https://www.policemunicipale.fr/clarification-sur-les-brigades-cynophiles-en-police-municipale/>

Найчіткіші умови утримання, розміщення та годування службових собак, на нашу думку, визначено в законодавстві Польщі, зокрема, це стосується собак, вилучених із використання, які забезпечуються тими ж умовами, якими й службові, тільки зі зменшенням раціону у зв'язку зі зниженням фізичного навантаження.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*